

DÜNYA KADIN YÜRÜYÜŞÜ ÜÇÜNCÜ ULUSLARARASI EYLEM

Kadınların Ekonomik Özerkliği

Kadınlar açısından ekonomik özerklik, kendilerini ve kendilerine muhtaç olanları geçindirme ve bunu en iyi şekilde nasıl yapacağına karar verme kabiliyeti anlamına gelir. Dolayısıyla sosyal güvenlik ve kamu hizmetlerine erişimi de içerdiği için ekonomik özerklik, mali özerklikten çok daha kapsamlıdır.

Özerkliğimizin tek kaynağı ücretler değildir; özerkliğimiz daha çok aldığımız eğitim ve öğretime ve kamu malları, kredi, dayanışma ekonomisi ve kamu hizmetlerine erişimimize bağlıdır. Hem de biçimsel mali sistemden geçmeden doğrudan dağıtımına soktuğumuz parasal olmayan servet üretiriz. Kadınlar genç yaştan itibaren zamanının büyük kısmını, toplumun, aile ve topluluklarının üyelerinin ihtiyaçlarını karşılamaya adanmışlardır.

Öte yandan kadınların özerklik mücadelesinde gösterdiği yaratıcılığa karşın birçoğu buna ulaşmada kısıtlamalarla karşılaşır. Kadınları ücretli işe alabilmek için -yasa ya da gelenek uyarınca- baba, koca ya da ailedeki başka bir erkeğin iznini almasını şart koşan ülkeler, topluluklar ve aileler vardır. Ayrıca bir çok ülkede kadınlar erkeklerden daha az süreyle örgün eğitim alırken ve kız çocuklar okula devam etmekte zorluk çekerken, kadınların eğitim düzeyinin yükseldiği ülkelerde de istatistiklere göre aynı eğitim alt yapısına sahip erkeklerden ya daha sık işsiz kalırlar ya da belirgin bir şekilde daha az kazanırlar.

Üstelik, neredeyse dünyanın her ülkesinde yeniden üretim denen işlerden; çocuk, ev, koca, hasta ve yaşlı bakımından esasen sorumlu olanlar kadınlardır. Nitekim ekonomik özerklik arayışı içinde kadınlar, bakıcılık işlerini ve ücretli işi yürütemeye hazır olmak için daima bir yolunu bulup zamanlarını düzenliyorlar. Bu nedenle çoğunlukla, çocuklarını okuldan alma, bakıma muhtaç olanlarla ilgilenme vb. için kendilerine gerekli esnekliği tanıyan yarı-zamanlı ya da kayıt dışı işlere mahkum edilirler.

Dünyada kadın emeği

Kadın emeği hakkında pek azına sahip olduğumuz sistemli bilgi, ücretsiz emekten ziyade kadınların formal, kayıtlı emeği üzerinde yoğunlaşır. Örneğin; Sahraaltı Afrika'da kadınların çok çalıştığını fakat insan onuruna yakışır, iyi maaşlı ve sosyal güvenceli işlerin istisna olduğunu biliyoruz. Kuzey Afrika'da bir çok kadının ev dışında çalışması için aile üyesi bir erkeğin iznini almak zorunda olması gerçeği yüzünden iş piyasasına kadınların katılımı aşırı derecede düşüktür. Kadınların ve erkeklerin istihdama erişimindeki farkın dünyada en yüksek olduğu bölge burasıdır ve ardından Orta Doğu¹ gelir. Latin Amerika ve Karayiplerde kadınlar, esnaf, çiftçi, satış elemanı ve benzeri gibi kayıt dışı sektörde çok

¹ Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 2007 yılı verilerine göre, çalışma yaşındaki insanların dünya ortalaması dikkate alındığında, erkeklerin %74,3'ü istihdam edilirken kadınların yalnızca % 49,1'i istihdam ediliyordu. Kadınlar açısından istihdam-nüfus ilişkisi bölgeden bölgeye değişiklik gösterir, en yüksek Doğu Asya (%65,2) ve sonra Sahara-altı Afrika (%56,9) ve en düşük Kuzey Afrika (%21,9) ve Orta Doğu (%28,1). İstihdam edilen kadınlar, belirlenmiş temel devre boyunca en azından bir saati, bir ücret ya da aylık (karşılığı ödenen çalışma) veya aile yararına (serbest çalışma) ödeme yapılan çalışmanın bir türüyle meşgul olan kadınlardır.

DÜNYA KADIN YÜRÜYÜŞÜ ÜÇÜNCÜ ULUSLARARASI EYLEM

sayıda çalışmalarına rağmen genellikle hizmet sektöründe, çoğulukla korunmasız işlerde istihdam edilirler. En yüksek kadın etkinliği oranı, işlerin ayırt edici özelliğinin aşırı uzun çalışma saatleri olduğu, Doğu ve Güneydoğu Asya ve Pasifik'te görülür. Avrupa, Birleşik Devletler, Kanada ve Japonya'da kadınların düşük sorumluluk gerektiren mevkilerde istihdam edilme ihtimali erkeklere kıyasla daha yüksektir.

Neoliberal kapitalist ekonomik sistemin örgütlenmesi, kadın emeği sömürüsüne dayanır:

1) Sistematik olarak kadınlar aynı iş karşılığında erkek meslektaşlarından daha az kazanırlar (maaşları hâlâ erkeklerinkine katkı olarak görülür – aşağıdaki feminist ekonomi tartışmasına bakınız) ve neoliberal sistem içerisinde hem kadın hem de erkek işçiler birbirleriyle rekabete zorlanarak genelde ve uluslararası düzeyde maaşların düşmesine ve çalışma koşullarının kötüleşmesine imkan verirler;

2) Çalışmanın ayırıcı özelliği eğreti olmasıdır: esnek saatler, ödenmeyen mesailer, yarım zamanlı ve/veya kısa dönemli sözleşmeler, sendikanın yasaklanması, kazanılmış haklara bundan böyle saygı gösterilmemesi, sosyal güvencenin, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin olmaması vb;

3) Kadın işgücü, imalat ve montaj endüstrisini (*maquilladoras*) ve tarımsal ihracata yönelik monokültür meyve, sebze ve çiçek üretimini ayakta tutar. Kadın istihdamı bakımından bugünlerde dünyada bir numaralı sektör olan hizmet endüstrisini de ayakta tutar. Bunun nedeni, büyük ölçüde, yoksul kadınların ev işi ve bakıcılık sektöründe çalışmak üzere (güneyden kuzeye; doğudan batıya) daha zengin ülkelere göç etmesidir;

4) Kadın göçmenler, geldikleri ülkelerdeki ailelerini geçindirmek için kazançlarının önemli bir kısmını memleketlerine gönderirler –para transferlerinin bu ülkelerin ekonomileri üzerinde kayda değer bir etkisi söz konusudur– ve bu nedenle, çoğu kadının hizmet ya da seks endüstrileri (ve çoğunlukla gizli koşullarda) dışında seçeneği olmaması gerçeğine rağmen göçe teşvik edilirler;

5) Kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi ve kamunun, sağlık, eğitim, çocuk bakımı hizmetleri ve temel su ve sanitasyon harcamalarında yapılan kesintiler, kadınlar tarafından yerine getirilen ev işi ve toplum hizmetinde artışla sonuçlandı;

6) Dünya genelinde en az 12,3 milyon kişi, borçlandırarak çalıştırmayı, insan ticaretini (yılda 10 milyar ABD\$ gibi bir kârla uyuşturucu ticaretinden sonra dünya çapında ikinci büyük mafya) ve diğer modern kölelik biçimlerini içeren zorla çalıştırılma kapanına sıkıştırılır. Mağdurlar en savunmasız olanlardır –fahişeliğe zorlanan kadınlar ve kız çocuklar, borçlandırarak çalıştırma kapanına sıkıştırılmış göçmenler ve kötü çalışma koşullarında veya çiftliklerde yasa dışı olarak (çoğunlukla zor kullanarak) tutulan ve çok az ödenen ya da hiç ödenmeyen işçiler.

Sömürüye, spekülasyona dayalı neoliberal dünya sisteminin doğrudan sonucu olarak bugünlerde yaşanan gıda, çevre, enerji ve finans krizi sırasıyla kadınların iş bulma fırsatlarını daha da kötüleştirdi, hâlâ var olan işleri daha çok güvencesizleştirdi, kadınların ve erkeklerin yoksulluk seviyelerini yükseltti.

DÜNYA KADIN YÜRÜYÜŞÜ ÜÇÜNCÜ ULUSLARARASI EYLEM

Bir prensip olarak feminist ekonomi

Feminist ekonomi, ekonomik ve bölgesel örgütlenmelerin merkezine insan yaşamının sürdürülmesini ve kolektif refahı koyar. En önemli şey şirket kârı olan ticari ilişkilere ait normun, insanlar arasındaki, insanla bedeni arasındaki ve insanla doğa arasındaki ilişkilerin de normu haline geldiği pazar toplumunu sorgular. Yeni pratikler ve yeni teorik analizler üretmek için dayanışma ekonomisi ve gıda egemenliği gibi mevcut ekonomik düzeni sorgulayan öteki pratiklere ve prensiplere kendisini uydurur.

Feministler, sadece meta (pazarda satılan mal ve hizmetlerin) üretimini tanıyan ve ekonomik öznelerin bireysel çıkarlara öncelik verecek, minimum maliyetle faydayı maksimuma çıkaracak şekilde hareket ettiği egemen ekonomik paradigmayı sorgular. Bu faraziyeler, insanlığın çoğuna değil ama beyaz, sermaye sahibi, otuzlu yaşlarda bir erkeğe uygulanabilir. Bunlar, gerçek hayatta temelini olmamasına karşın, Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası ve dünyadaki hükümetlerin çoğunun politikalarına yön veren paradigmalardır.

Kadınların ekonomiye katkılarını daha görünür kılmak, deneyimlerini öne çıkarmak ve sosyal yeniden üretimin (yani, gebelik ve doğurma; çocuk, yaşlı ve hastaların bakımı; işgücü piyasası için hazır ve sağlıklı olsunlar diye yetişkin erkeklerin bakımı gibi insanların ve yaşamın üretiminin) meta üretimiyle nasıl bağlantılı olduğunu göstermek için feminist ekonomiden yararlanıyoruz. Bakım sadece yiyeceklerin hazırlanması, evin temizlenmesi, yıkama ve ütü yapma değil, aynı zamanda sevgi ve güven duygusu, aileleri, komşuları ve toplulukları bir arada tutan sosyal ağın sürdürülmesi de demektir.

Feminist ekonomi, aynı zamanda üretken işi (meta üretimini) erkeklere ve yeniden üretim işini (insanların bakımını) kadınlara atfeden, hem de erkeklerin yaptığı üretken çalışmanın kadınların yeniden üretiminden daha önemli olduğu bir hiyerarşi kuran, cinsiyete dayalı iş bölümünü sorgular. Feminist ekonominin kadınların ailede ve toplumda yaptığı karşılığı ödenmeyen işleri sayısallaştırmaya uğraşan ve Gayrisafi Milli Hasıla (GSMH) hesaplamaları ve bütçe gibi ulusal hesaplarda yer alması için lobi yapan akımları vardır. Bazıları da hem kadınların ev işi yaparken harcadığı süreyi hem de başkalarına bakmaya fiziksel ve duygusal olarak hazır bulunmasını görünür kılmaya uğraşırlar. Feminist ekonomi aynı zamanda (işbirliği ve karşılıklı ilişki gibi) değerlerin ve (el becerisi, esneklik ve sabır gibi) becerilerin şirketler tarafından nasıl kullanıldığını da gösterir. Fakat bu değer ve becerileri geleneksel olarak öğrenilmiş değer ve becerilerden ziyade "doğal" olarak görülür ve sosyal haklara (daha fazla sorumluluk, daha fazla ödemeye...) dönüşmez.

Daha fazla ekonomik özerkliğe doğru

Hükümetler ve ekonomik politikaları yapanlar, kadınların ücretli çalışma hakları olduğunu dikkate almakta başarısız olurlar. İnsanların baba, anne ve çocuklardan oluşan geleneksel çekirdek ailelerde yaşadığı varsayımıyla işe başlarlar. Bu modelde baba kazancıyla ailenin geçimini güvence altına alırken anne, sevimsiz ev işlerinin hepsini yaptıktan sonra, biraz "ekstra" para kazanmak için çalışabilir. Bu varsayım, gerçeği yansıtmaktan çok uzaktır. Erkeklerin ailelerine ve topluluklarına bakan tek kişi olduğu şeklindeki hakim görüşün aksine çok sayıda kadın ya ailesini tek başına geçindirir ya da partneri veya başka yetişkinlerle bu sorumluluğu paylaşır.

DÜNYA KADIN YÜRÜYÜŞÜ ÜÇÜNCÜ ULUSLARARASI EYLEM

Bütün kadınların ekonomik özerkliğe sahip olması için emeğin -bütün biçimleriyle- tanındığı ve değerinin bilindiği bir toplum yaratmak zorundayız. İnsan emeğiyle üretilen zenginlik kâr ve faiz aracılığıyla sermaye sahibi olanların (banka sahipleri, iş çevreleri vb) elinde yoğunlaşır. Bu mantığın tersine çevrilmesini ve bu zenginliklerin emeğin karşılığını ödemek için kullanılmasını istiyoruz.

Varoluş nedeni insanların ve çevrenin sömürsüne dayanan kapitalist sistem içinde bütün kadınlar için ekonomik özerkliğin asla mümkün olmayacağını farkındayız. Eylemlerimizin ve taleplerimizin hedefinde, servetin yeniden dağıtılması, herkese istihdam hakkı, insanca üretim ve ticaret koşulları, kişisel gelişim fırsatları ve serbest zaman vardır.

Kadınların ve erkeklerin tam istihdam edildiği; genç kadınlarla erkeklerin hayatlarının o kadar erken bir döneminde ücretli çalışmaya girmeye mecbur bırakılmadığı; insanların kendilerine ve topluluklarına katılmaya yeterli serbest zamana sahip olduğu; hayatını tarım, zanaat, küçük işletmelerden ya da küçük üretim kooperatiflerinden kazanmak isteyen kadınların ve erkeklerin, bütün kaynakları elinde toplamayı amaçlayan bankalar, büyük şirketler ve özellikle ulus ötesi şirketlerin ayakları altında ezilmeden kendilerini geçindirebileceği bir toplum istiyoruz. Hastalık, işsizlik, annelik ve babalık izni ve emeklilik döneminde geliri güvence altına alan, sosyal koruma şeklinde genelleştirilen devlet politikalarının oluşumu ve uygulanmasında Devletin rolü esastır.

Fakat bu politikalar ancak barış içindeki ülkelerde ve bölgelerde etkili olacaktır. Ekonomik özerkliğe ulaşmanın önündeki en büyük engel, şiddet ve şiddet tehdididir. Geçim araçlarını yok eder, bütün bir halkı işsiz bırakır, kadınları kendi evinde mahkum eder ve her tür fundamentalizmleri teşvik eder (ki bunlar sırasıyla kadınların hareket özgürlüğünü ve ekonomik özerklik imkanlarını azaltır). Ülkelerimizin ve gezegenimizin militarizasyonuna, emperyalizme, bölgeleri, doğal kaynakları, halkları ve politik iktidarı kontrol etmek için sürdürülen bitmek bilmez çatışmalara ve savaşlara son verilmesini istiyoruz. Ancak çatışmasızlık durumunda bütün kadınlar ve erkeklerin ekonomik özerkliği gerçek olacaktır.

Kadınların ekonomik özerkliği mücadelesinde taleplerimiz:

- Bütün işçilere (ev işçisi ve göçmen işçiler gibi korunmasız işçiler de dahil), dünyanın her yerinde tacize ve herhangi bir ayrımcılığa (milliyet, cins, engellilik vb) uğramaksızın, insanlık onurlarına saygı gösterilen, güvenli ve sağlıklı çalışma koşullarında istihdam edilme hakkını;
- Kadınların ve erkeklerin insanca bir yaşam kalitesine sahip olmasına olanak tanıyan, hastalık, iş görememe, annelik ve babalık izni ve emeklilik halinde gelir transferini de içeren sosyal güvenlik hakkını;
- Erkekler ve kadınlar için eşit işe eşit ücret, aynı zamanda kırsal alanda yapılan işin bedelinin ödenmesinin de dikkate alınmasını;
- Bütün ücretli çalışma (kamu ya da özel) ve kamunun sosyal ödemeleri için bir referans görevi gören, yasayla tesis edilmiş, adil bir asgari ücreti² (en yüksek ve en

² Ücretler saat başı; maaş ise aylık veya yıllık hesaplanır.

DÜNYA KADIN YÜRÜYÜŞÜ ÜÇÜNCÜ ULUSLARARASI EYLEM

düşük maaş arasındaki farkı kapatan ve işçilerin kendilerini ve ailelerini geçindirmesine imkan veren bir ücreti); bölgeler ve alt-bölgelere göre asgari ücret ve ortak değerler için kalıcı fiyat tespiti oluşturulmasını veya güçlendirmesini;

- Dayanışma ekonomisinin düşük faizli kredi, dağıtım ve ticarileştirmenin desteklenmesi ve yerel bilgi ve pratiklerin değiş tokuşuyla güçlendirilmesini;
- Toprağa, tohumlara, suya, hammaddelere ve tarım, balıkçılık, hayvancılık ve el sanatlarında üretim ve ticarileşme için gerekli bütün desteğe kadınların erişimini;
- Ev ve bakım işinin, bir aile ya da topluluk içinde bu işin sorumluluğunun erkeklerle kadınlar arasında eşit olarak paylaşılacak şekilde yeniden örgütlenmesini; bunun gerçek olması için çalışma saatlerinin ücretlerde kesintiye gitmeksizin azaltılmasını ve sosyal üretimi desteklemeyi amaçlayan kamu politikalarının (kreşler, kolektif çamaşırhaneler ve lokantalar, yaşlılar için bakım vb gibi) benimsenmesini

talep ediyoruz.

Ve

- Sendikal hareketlerle ittifaklar oluşturma ve güçlendirme;
- Kadın ve erkek göçmen işçilerin, ev işçilerinin ve eve eksenli çalışan sözleşmeli işçilerin sömürülmesini teşhir etme ve haklarını öne çıkarma;
- Ulus ötesi şirketlerin kadın emeği sömürsündeki rolünü, örneğin bu şirketlerin ürünlerini boykot kampanyaları (boykotların çalışma koşullarının iyileştirilmesi görüşmelerinde kullanılabilmesi için kadın işçilerle birlikte) düzenleyerek teşhir etme;
- Cinsiyete dayalı iş bölümüne, kadının ev içi alanda çalışmasının doğallaştırılmasına ve üretken emeğe yeniden üretim için harcanan emeğin üzerine değer biçilmesine karşı çıkma ve böylelikle kadınların boş vakit ve toplum yaşamına katılmak için daha fazla serbest zamana sahip olması için gerekli koşulları yaratma

sözü veriyoruz.